

UZASADNIENIE

Powód, (...) S.A. z siedzibą w B., wniósł o zasądzenie od pozwanej J. M. kwoty 8.681,48 zł. z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 14.12.2016 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu żądania podniósł, że pozwana zobowiązała się poprzez podpisanie w dniu 30.06.2015 r. weksla do zapłaty w dniu 13.12.2016 r. kwoty w nim wskazanej, tj. 9.013,48 zł. Powód w dniu 13.11.2016 r. wezwał pozwaną do wykupu weksla. Pozwana wpłaciła kwotę 332,00 zł. i zaprzestała spłaty.

Pozwana, J. M., potwierdziła zawarcie z powodem umowy pożyczki i przyznała, że otrzymała z tego tytułu pieniądze. Podniosła też, że cały czas spłaca zobowiązanie, a mimo to jego wysokość nie zmniejsza się. Nieformalnie podniosła również zarzut nieważności umowy, powołując się na brak świadomości przy jej zawieraniu z uwagi na to, że leczy się psychiatrycznie.

Powód w toku postępowania cofnął powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia co do kwoty 2.570,00 zł., którą pozwana uiściła po dniu wniesienia pozwu. Domagał się przyznania kosztów procesu. (pismo k. 64)

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwana J. M. zawarła w dniu 30.06.2015 r. z (...) S.A. z siedzibą w B. umowę pożyczki nr (...). Zgodnie z jej treścią, kwota udzielonej pożyczki wynosiła 11.344,00 zł., całkowita kwota pożyczki 4.000,00 zł., koszt ubezpieczenia 6.632,00 zł., opłata przygotowawcza 712,00 zł., wynagrodzenie umowne 608,00 zł., wysokość miesięcznej raty 332,00 zł., całkowity koszt pożyczki 7.952,00 zł., całkowita kwota do spłaty 11.952,00 zł. Spłata miała nastąpić w 36 ratach. Pożyczkobiorca zobowiązany był ponieść koszt opłaty przygotowawczej i koszt ubezpieczenia, które zostały potrącone z kwoty udzielonej pożyczki, tj. z kwoty 11.344,00 zł. Za udzielenie pożyczki pozwana zobowiązana była również zapłacić pożyczkodawcy wynagrodzenie umowne (kwota 608,00 zł.), liczone od całkowitej kwoty pożyczki. Tytułem zabezpieczenia spłaty zobowiązań, wynikających z umowy pożyczki z dnia 30.06.2015 r., pozwana wystawiła w tymże dniu, tj. 30.06.2015 r., weksel in blanco. Powód wypowiedział umowę pożyczki pismem z dnia 13.11.2016 r. w związku z niepłaceniem zobowiązań przez pozwaną zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat, informując, że dług wynosi 9.013,48 zł. Jednocześnie zawiadomił pozwaną, że stosownie do postanowień umowy pożyczki i deklaracji wekslowej wystawiony przez nią weksel in blanco został wypełniony.

(dowód: umowa pożyczki k. 34, wypowiedzenie umowy pożyczki k. 6, weksel k. 5)

Po wypełnieniu weksla przez powoda pozwana wpłaciła kwotę 332,00 zł. na poczet spłaty pożyczki. W toku postępowania sądowego uiściła kolejne 2.570,00 zł.

(okoliczności niesporne, vide: uzasadnienie pozwu k. 3, pismo z dnia 02.11.2017 r. k. 64)

U pozwanej na przestrzeni 17 lat rozpoznawano zaburzenia urojeniowe, depresyjno – urojeniowe, schizofrenię nieodróżnicowaną, epizod depresyjny w przebiegu depresji nawracającej. W okresie, gdy zawierała ona umowę pożyczki z powodem, nie odnotowano jakichkolwiek danych, dotyczących problemów natury psychicznej, zaburzeń pamięci, korekt psychofarmakoterapii. Brak u pozwanej psychotycznego tła podejmowanych decyzji, związanych z podpisywaniem umów pożyczek. Dysponowała ona pewnymi strategiami pozyskiwania środków na spłacenie zaciągniętych zobowiązań. Zawierając w dniu 30.06.2015 r. umowę pożyczki nie działała w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

(dowód: opinia biegłego k. 74-79, dokumentacja medyczna k.35, 39-50)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

Sąd, ustalając stan faktyczny, oparł się na dowodach z dokumentów, przedłożonych przez strony, których prawdziwości nie kwestionowano, a także na opinii biegłego z zakresu psychiatrii T. M. i dokumentacji medycznej pozwanej. Żadna ze stron nie zgłosiła zarzutów do ww. opinii. Sąd uznał, że jest ona miarodajna i rzetelna, a poziom wiedzy biegłego, sposób motywowania oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej wniosków nie budzi zastrzeżeń i pozwala na poczynienie na ich podstawie ustaleń.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanej należności z weksla in blanco, wystawionego przez nią jako zabezpieczenie roszczeń, wynikających z wiążącej strony umowy pożyczki z dnia 30.06.2015 r. W związku z powstaniem zaległości z tytułu tej umowy, powód wypełnił weksel in blanco oraz wezwał pozwaną do jego wykupu, czego w określonym terminie pozwana nie uczyniła.

Zgodnie z ustawą z dnia 28.04.1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U.Nr 37, poz. 282 ze zm.), weksel jest papierem wartościowym, sporządzonym w formie ściśle określonej przez przepisy prawa wekslowego. Weksel własny zawiera bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy zapłacenia określonej w nim sumy pieniężnej w określonym miejscu i czasie oraz stwarza bezwarunkową odpowiedzialność osób w nim podpisanych. Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności, wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy pożyczki, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Powinien być wypełniony przez uprawniony podmiot zgodnie z zawartym porozumieniem lub wystawioną deklaracją wekslową.

Powstałe w ten sposób zobowiązanie wekslowe ma co do zasady charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016 r., V CSK 314/15, dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. Wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili jego wydania wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela.

W ocenie Sądu przedstawiony przez powoda weksel spełnia wszystkie przewidziane prawem cechy ważności tego dokumentu i stanowi podstawę zobowiązania wekslowego pozwanej jako wystawcy.

Cechą weksla jest – jak to wyżej wskazano – przede wszystkim jego abstrakcyjność, która polega na oderwaniu weksla od stosunku podstawowego, co oznacza, że brak, nieważność lub wadliwość stosunku kausalnego nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 15; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 15)

Konsekwencją i przejawem abstrakcyjności weksla jest zatem niedopuszczalność badania istnienia, ważności i wadliwości stosunku podstawowego (art. 17 Prawa wekslowego), przy czym niedopuszczalność ta nie zależy od woli pozwanego. W tym znaczeniu abstrakcyjność ma charakter obiektywny. Zasada opisana powyżej doznaje jednakże wyjątku. Przepisy prawa wekslowego przewidują bowiem możliwość badania stosunku podstawowego w dwóch przypadkach:

- w przypadku weksla zupełnego w chwili jego wystawienia podnoszenie zarzutów ze stosunku podstawowego dopuszczalne jest wyjątkowo, gdy weksel nadal znajduje się w rękach remitenta jako pierwszego wierzyciela, bądź gdy nabywca działał świadomie na niekorzyść dłużnika, (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 16; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 27),

- w przypadku weksla niezupełnego w chwili jego wystawienia (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W takiej sytuacji osłabienie abstrakcyjności weksla polega na dopuszczalności badania stanów faktycznych, wynikających ze stosunku podstawowego, a w szczególności tego, czy odpowiedzialność dłużnika w ramach stosunku wekslowego odpowiada jego odpowiedzialności ze stosunku podstawowego. Dopuszczalność wysuwania przez wystawcę weksla zarzutów ze stosunku podstawowego w takiej sytuacji wynika z art. 10 Prawa wekslowego. Przewiduje on, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Pogląd powyższy został zaakceptowany w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.11.1970 r., I PR 407/70, stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc kauzalnym”.

Reasumując, uznać należy za dopuszczalne badanie treści stosunku podstawowego w przypadku dochodzenia przez pierwszego wierzyciela należności z weksla in blanco przeciwko jego wystawcy.

W niniejszej sprawie powód, który jest pierwszym wierzycielem (zawarł z pozwaną umowę pożyczki z dnia 30.06.2015 r., która stanowi stosunek podstawowy), dochodził zapłaty z weksla niezupełnego w chwili jego wystawienia przez pozwaną (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W związku z powyższym, zgłoszenie przez pozwaną zarzutów, dotyczących zarówno stosunku podstawowego – umowy pożyczki z dnia 30.06.2015 r., jak i weksla, upoważniało Sąd do badania treści tego stosunku. Nie bez znaczenia przy tym jest fakt, że pozwana posiada przymiot konsumenta.

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że umowa pożyczki, zawarta przez strony, oparta była o istniejący u strony powodowej wzorzec umowy. Postanowienia umowy nie były z pozwaną negocjowane (poza wysokością kwoty wypłaconej pożyczki), a pozwana zawarła ją jako konsument. Kontrolę weksla w kontekście treści stosunku podstawowego należy uznać za szczególnie uzasadnioną w sprawach z udziałem konsumenta. Powyższe powoduje konieczność oceny przez Sąd umowy pożyczki z dnia 30.06.2015 r. pod kątem niedozwolonych postanowień umownych i rozważenia, czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia ww. umowy, przewidujące obowiązek zapłaty przez pożyczkobiorcę tzw. całkowitych kosztów pożyczki, jako że nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwaną – konsumentem, są dla niej wiążące. Zgodnie z tym przepisem, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Z art. 385¹ § 3 k.c. wynika, iż nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy, przejętych z wzorca umowy, zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Zdaniem Sądu, z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. W ocenie Sądu, zapis umowy, pozwalający stronie powodowej na pobranie całkowitych kosztów pożyczki w łącznej kwocie 7.952,00 zł. (przy kwocie udzielonej pożyczki 4.000,00 zł.) godzi w dobre obyczaje oraz narusza w sposób rażący interes konsumenta. Koszty te należy uznać za rażąco wygórowane i nie mieszczące się w granicach swobody kontraktowania, określonej w art. 385¹ k.c., zważywszy że dłużnik zmuszony był przystać na tak ustalone warunki ze względu na swoją słabszą pozycję negocjacyjną.

Na całkowity koszt pożyczki składają się: opłata przygotowawcza w kwocie 712,00 zł., wynagrodzenie umowne za udzielenie pożyczki wynoszące 608,00 zł. oraz koszty ubezpieczenia w kwocie 6.632,00 zł.

Wskazać należy, iż umowa nie przewidywała żadnego świadczenia wzajemnego pożyczkodawcy, odpowiadającego obowiązkowi zapłaty ww. kosztów. Świadczy to jednoznacznie o tym, iż zastrzeżone one zostały jedynie w celu maksymalizacji zysków wierzyciela, co prowadzi do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i nie powinno korzystać z ochrony prawnej. Opłaty te przysporzyłyby nadmiernych i nieusprawiedliwionych zysków wierzycielowi.

Powód nie udowodnił przy tym, że postanowienia, dotyczące ww. opłat i kosztów, były indywidualnie uzgodnione z pozwaną (art. 385¹ § 3 i 4 k.c.), w konsekwencji z mocy art. 385¹ § 1 k.c. nie wiążą one stron. Nie prowadzi to jednocześnie do nieważności pozostałych postanowień umowy, zgodnie bowiem z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Podnieść należy, że powód w żaden sposób nie udokumentował zasadności pobrania tak wysokiej opłaty przygotowawczej i jej ekwiwalentności. W ocenie Sądu koszt czynności faktycznych, związanych z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem oraz zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki, przedsiębiorcy zawodowo trudniącego się udzielaniem pożyczek na masową skalę – w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego – nie mógł wynosić 712,00 zł.

Odnośnie wynagrodzenia umownego za udzielenie pożyczki, zauważyć należy, że w myśl art. 720 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. W przypadku umowy pożyczki o charakterze odpłatnym, wynagrodzenie za korzystanie z kapitału stanowią przewidziane w kontrakcie odsetki. W związku z tym domaganie się przez pożyczkodawcę dodatkowego wynagrodzenia za udzielenie pożyczki (korzystanie z kapitału) jawi się jako mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych.

Poważne wątpliwości Sądu wzbudziły postanowienia umowy, dotyczące kosztów ubezpieczenia w kwocie 6.632,00 zł. Podnieść należy, że wydatków z tego tytułu powód w żaden sposób nie udokumentował, tj. nie wykazał ich żadnym środkiem dowodowym. Wręcz nieprawdopodobna jest składka na ubezpieczenie zwrotu pożyczki w kwocie, przekraczającej znacznie jej sumę (koszt ubezpieczenia 6.632,00 zł. – suma pożyczki 4.000,00 zł.).

Zgodnie z przepisem art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W ocenie Sądu, powód nie udokumentował należności z ww. tytułu, wbrew dyspozycji powołanego art. 6 k.c. Dodatkowo do kosztów ubezpieczenia odnoszą się rozważania, poczynione powyżej odnośnie niedozwolonych postanowień umownych. W szczególności podnieść należy, że żądanie opłaty za ubezpieczenie, która nie odzwierciedla nakładów faktycznie poniesionych, w sposób rażąco narusza interesy ekonomiczne konsumenta i przynosi wierzycielowi niczym nie uzasadnione korzyści.

W konsekwencji powyższego stwierdzić należy, że pozwana spłaciła całość zobowiązania, wynikającego z umowy pożyczki z dnia 30.06.2015 r. Powód dochodził kwoty 8.681,48 zł., cofnął powództwo co do uiszczonej w toku procesu kwoty 2.570,00 zł. Pozostało zatem 6.111,48 zł. (8.681,48 – 2.570,00). Tymczasem całkowity koszt pożyczki, zakwestionowany przez Sąd, o który należy pomniejszyć należność powoda, wynosi 7.952,00 zł.

W związku z powyższym, na podstawie powołanych przepisów, Sąd orzekł, jak w pkt 2 wyroku.

Wobec tego, że powód cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia co do kwoty 2.570,00 zł. – Sąd, uznając cofnięcie pozwu za dopuszczalne w świetle przepisu art. 203 § 4 k.p.c., na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. orzekł, jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 98 i nast. k.p.c., które ustalają reguły ich ponoszenia. Przepisy te ustanawiają dwie zasady, a mianowicie zasadę odpowiedzialności za wynik procesu i zasadę zwrotu kosztów celowych. Sąd stosownie do dyspozycji art. 100 k.p.c. rozdzielił stosunkowo koszty procesu. Powód wygrał w 29,60% (tak należało potraktować uiszczenie części dochodzonego roszczenia przez pozwaną w toku procesu; 2.570,00 zł. z 8.681,48 zł. = 29,60%) i poniósł koszty w kwocie 2.252,00 zł., na które składają się uiszczona opłata od pozwu 435,00 zł., opłata od pełnomocnictwa 17,00 zł. oraz wynagrodzenie pełnomocnika 1.800,00 zł. Pozwana nie wykazała kosztów procesu. W związku z tym, powodowi należą się koszty procesu w kwocie 666,60 zł. (2.252,00 zł. x 29,6%)

O kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2016, poz. 623) w zw. z art. 100 k.p.c. w pkt 4 wyroku, w którym rozstrzygnięto o obowiązku zwrotu tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa kosztów wynagrodzenia biegłego w kwocie 512,00 zł. i opłaty

za wykonanie kserokopii dokumentacji medycznej w wysokości 11,02 zł. (faktura k. 38). W konsekwencji nakazano ściąganie od powoda kwoty 368,20 zł. (70,4% z kwoty 523,02 zł.) i od pozwanej kwoty 154,82 zł. (29,6% z kwoty 523,02 zł.).